

Bewogen geschiedenis fruitkwekerij in Lisserbroek

De Olmenhorst bolwerk van verzet

DOOR SIAAK SMAKMAN
Van september 1944 tot het eind van de oorlog was fruitkwekerij de Olmenhorst in Lisserbroek hoofdkwartier van het lokale verzet. Zaterdag is de Olmenhorst het toneel van het Haarlemmermeerse bevrijdingsfestival.

LISSERBROEK - 28 April 1945 is een donkere dag voor de Olmenhorst. In een van de boomgarden worden twee Nederlandse agenten van de Grüne Polizei met een neschot om het leven gebracht en daar vervolgens begraven. Het is de uitkomst van een bijna onmogelijke keuze waarvoor het verzet zich ziet gesteld na een schietpartij tien dagen eerder waarbij de twee politiemensen gevangene zijn genomen. Maar het verzet kan niet het risico nemen dat de twee de Duitsers op of andere manier zullen almeren - zoals ze al een keer hebben geprobeerd tijdens hun korte gevangenschap - en zo nog meer verzetmensen de dood in zullen jagen.

Als in een naargeestig filmscenario komt anderhalf uur na de executie het bericht binnen dat de liquidatie niet moet doorgaan. Het is dan net bekend geworden dat prins Bernhard met de Duitsers is overeenstemmen dat het verzet moet sabotage en liquidaties en dat de Duitsers op hun beurt ook niemand meer fusillieren. Nog lang na de oorlog zal de discussie over de zaak voortgaan.

Zaterdag is de Olmenhorst het toneel van het Haarlemmermeerse bevrijdingsfestival. Een passend decor, want van september 1944 tot tegen het einde van de oorlog was de boerderij het hoofdkwartier van het verzet onder commando van de latere burgemeester Cor van Stam. De keuze voor de Olmenhorst is niet voor niets: het landgoed ligt een flink stuk van de Lisserweg af. Daardoor is niet goed te zien wat er gebeurt, en omgekeerd kan niemand opgezien de boerderij benaderen. Bovendien is bekend hoe de familie De Clerq denkt over sloten en Alphen gedropt, want in de 20-jarige joodse Rosalie Simons er een onderduikadres, later dat jaar komt daar het gezin bij van een nicht van Gouver de Clerq, die met de jood Eddy van Vollenhoven is getrouwd. Ook de Haagse Tweeling Pieter en Arend van Beek, verzetmensen die niet in hun arrestatie door de Duitsers uit de gevangenis hebben weten te bluffen, vindt er enige tijd onderdak.

En in de winter van 1943 komt het verzet op de Olmenhorst en ontspreken bijeen op de Olmenhorst. Als het verzet bereikt georganiseerd en grootschaliger wordt, kan het hoofdkwartier niet aan de Hillegomsse Stationsweg blijven waar het in juli 1944 wordt gevestigd. September 1944 maakt duidelijk dat het nog altijd heel erg meens is. Twee dagen na Dolk Dinsdag worden de verzetmensen Albert Hoekstra (21), Johan van der Hulst (19) en Ben Lenderick (16) bij Albenes opgepakt door de landwachters. Die Almeren Duitse soldaten in Nieuw-Vennep. Na uren wachten bij een hoerborg op hun lot worden ze zonder enige vorm van proces geëxecuteerd.

Op de Olmenhorst worden de zaken stelsel aangepakt. Via illegale telefoonlijnen en schakelingen in de centrales kan het hoofdkwartier overal vandaan

Bevrijdingsfeest op de Olmenhorst, compleet met orkest, in een van de grote schuren.

De grote fruitschuur in 1946, waar in het laatste jaar van de oorlog werd geïmporteerd met de vuurwapens. FOTO ARCHIEF DAAN DE CLERQ

worden gebeld, op een gegeven moment zelfs vanuit het buitenland. Tot september heeft het verzet in de Haarlemmermeerse slechts de beschikking over wat verscien pistolen en revolvers van een voormalige politiemann, maar dat verandert als de geallieerden hen gaan voorzien van wapens. Ze worden in weilanden bij Leimuiden en Alphen gedropt, want in de polder zijn te veel soldaten gelegerd en bovendien staat bij Nieuw-Vennep een groot zoektocht opgesteld.

Op de Olmenhorst worden de stenguns, bazooka's, handgranaten en munitie opgeslagen in de koelcellen. In een uitgeholde hoerborg worden ze uit de anderhalve meter grote metalen verpakkingssokkers gehaald en vervolgens ontdaan van de enorme hoeveelheden smeer en vet waarmee ze in de kokers zijn verpakt om ze te bescher-

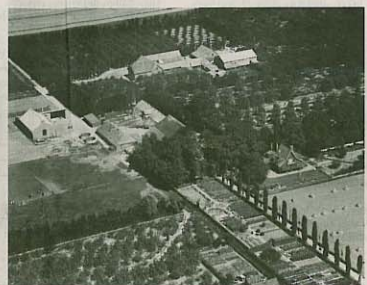
men tegen de beschadigingen tijdens de vlucht en de landing. In een met strobalen getoeldecorde fruitthal wordt geïmporteerd met de wapens: het stro zorgt ervoor dat er buiten niets te horen is en dat de kokers niet terugkseen.

Hoewel Dolk Dinsdag te voorbarig is, weet iedereen dat het einde van de oorlog eraan komt. Maar voor het 5 mei 1945 zover is, volgt nog een grimmige tijd. In het westen heerst de hongervinter, als de Duitsers zijn van de honger de meeste slachtoffers maakt - te voorzien van voedsel. Ook daar speelt de Olmenhorst een rol als boerderij en fruitkwekerij. Gouver de Clerq bevoorzaakt al zijn eigen familie en onderduikers, maar

daarnaast zet hij een distributiesysteem met klantenkaarten op waarmee veel gezinnen van voedsel worden voorzien.

De Olmenhorst speelt ook een belangrijke rol bij een van de ingrijpendste gebeurtenissen na de oorlog, de geldzuivering. Rond oktober 1944 is er op de boerderij een overleg met onder meer J. Ridder, die na de oorlog tesaaurier-generaal zal worden op het ministerie van financiën. Op de vraag aan de Olmenhorstgroep wat zij als groot probleem zien, geven ze als antwoord dat veel mensen straalarm zijn, maar dat er ook schatplichtige zwarthandelaren zijn. Op de Olmenhorst ontstaat in het groene houten huis het idee voor wat later het beroemde Tientje van Liefnick wordt: het bestaande geld wordt waarde-

loos en iedereen kan het inleveren in ruil voor nieuwe dienste, om in die week rond te komen.

De Olmenhorst kort na de oorlog met duidelijk zichtbaar het groene huis. FOTO ARCHIEF DAAN DE CLERQ

De bevrijding nadert, maar daarmee ook de angst van veel Duitsers en hun Nederlandse medestanders voor wat er na de capitulatie zal gebeuren. Uit angst voor een gewapende opstand zijn veel Duitsers na Dolk Dinsdag nog feller. In november wordt na verraad een belangrijk verzetbolwerk, de Veevita-grasdrogerij bij Badhoevedorp, overvallen. Het verraad blijkt uiteindelijk te zijn gepleegd door een lid van een Rotterdamse verzetsgroep, die er na marteling in heeft toegestaan om als dubbelspion te opereren. Hij wordt geliquideerd door het verzet. Maar ook wat het besluit dat de Olmenhorst te gewaarsij wordt als hoofdkwartier. Waarschijnlijk ergens in maart verhuist het hoofdkwartier terug naar de dames Van Vliet in Hillegom.

Met brekelt aan, en als generaal Blaskowitz onderhandelt over de overgave wordt Gouver de Clerq gevraagd om dat in Hoofddorp over te brengen aan de Duitsers. Gouver spreekt namelijk uitstekend Duits: de familie ging voor de oorlog op vakantie in Duitsland en Gouver heeft nog een jaar op een Zwit-

serse kostschool gezeten. Zijn eigen herinnering, opgetekend op band in 1985 over die zaterdag 5 mei: „Het was een krankzinnige zaak. Ik werd daar afgeleverd door opperwachtmester Bolijn. Daar waren SS'ers, helemaal geen aardige troepen, en die moest worden gezegd: het spel is uit. Je zag de opgeschroefdeheid van die werkelijk doodsangabe mensen. Zodra ik binnen was, zei ik tegen de Obersturmbahnführer: ik ben hier niet afgeleverd en die politiemann die net is weggegaan heeft zijn order. Als ik niet binnen een half uur gezond en wel buiten sta, zijn de poppen aan het dansen. De poppen die wij konden laten dansen waren veel minder dan in hun fantasie bestonden, maar ik werd wel meteen aangezien voor een gewaarsij man.“

Het wordt spannend. De Clerq wordt vastgebonden op een stoel en mag dan zijn boodschap vertellen: de officieren mogen hun wapens houden, de soldaten moeten die inleveren. „Toen zei die man: Auch wenn nur ein Meer von Blut bleibt, wir kämpfen weiter. Daarop ontstond een bevelketterij, maar

Bij het hijsen van de vlaggen bestaat het 'vaandje' van de Olmenhorst uit een houten peer. FOTO ARCHIEF DAAN DE CLERQ

Bevrijdingsfestival op Olmenhorst

LISSERBROEK - Als plaats voor het Bevrijdingsfestival 2007 staat de Olmenhorst zaterdag na ruim twintig jaar weer even in de spotlights als belangrijk bolwerk van het verzet in de Tweede Wereldoorlog. In 1985 onthulde oud-burgemeester en verzetcommandant Cor van Stam al een Plaquette aan het Groene Huis, komende zaterdag wordt een nieuwe plaquette aangeboden als onderdeel van het festival.

Een andere blijvende herinnering is het boekje dat 2006 Daan de Clerq in uiteindelijk vijf dagen tijd schreef over de geschiedenis van de Olmenhorst in de jaren '40-'45 daadwerkelijk. Met het boekje van bijna dertig pagina's is echter zeker niet het laatste woord gezegd, denkt hij. En hij hoopt ook dat het boekje nog nieuwe verhalen zal opleveren die de witte vlekken - zoals de vraag hoe de 'tergverhuizing' van het hoofdkwartier

uiteindelijk stond ik binnen een half uur weer buiten.“ Bij zijn vertrek meldt De Clerq dat hij een dag later in de kamer van de burgemeester op ze wacht.

Het blijkt de Duitse bevelhebber echter ernst te zijn. 'S Morgens zijn bij een kerndienst nog mensen meegenomen naar de kazernes als gijzelaars. „Die Duitsers hier waren gek geworden, doorgedraaid. Ze waren natuurlijk doodsbang. Tenslotte zeiden de officieren tegen ons in de burgemeesterskamer: en nu gaat u ook mee. We liepen op de markt en iedereen zei: het is toch te gek dat wij hier in Hoofddorp niet vrij zijn en in de rest van Nederland wel. Maar in Amsterdam dan nog

tier van het verzet naar Hillegom nu precies is verloren - kunnen inkleren.“

Het festival begin 's Morgens om 11 uur in Lisserbroek, waar leden van de skeelerclub het bevrijdingsvuur van Gorpshuis De Meerkoet naar de Olmenhorst brengen. Om 11.30 neemt Weterings het in ontvangst, waarna het Wilhelmus wordt gezongen en verzetliedjes worden losgelaten. Verder wordt dat het boekje over de Olmenhorst gepresenteerd en is dat beschikbaar voor alle geïnteresseerden. Tussen 12.30 en 13.00 zullen drie parachutisten landen op het landgoed. Na de afsluiting van het officiële deel met een ballonwedstrijd voor kinderen speelt de rest van de middag een jazzband op het landgoed. Ook is dan in de oude boerderij een expositie van de Stichting Crash Research in Aviation Society Holland 1940-1945 bezichtig-

gekte dingen gebeurd, daar zijn nog mensen doodgeschoten. Dat wilden wij voorkomen en dat kon eigenlijk alleen maar komen. Door mijn grote bek en blijkbaar mijn gemakt om met die kerels te praten, heb ik ze blijkbaar over een dood punt heen geholpen.“

De Duitsers besluiten toestemming te geven de vlaggen uit te steken, laten de gijzelaars vrij en wachten in de kazerne op de Canadezen. Ook Haarlemmermeerse is weer vrij.